

อันดนตรีมีคุณทุกอย่างไป

นางสุวิลาวัลย์ ยิ้มเฝื่อน
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

โรงเรียนเทพศิรินทร์ สมุทรปราการ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่บริหารศึกษาเขต 6
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

www.debsirinsp.ac.th

คำนำ

หนังสืออ่านเพิ่มเติมนี้ จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนศึกษาหา
ความรู้ ความเข้าใจใน เนื้อหาเกี่ยวกับดนตรี รายวิชา ศิลปะ 6
ศ 33101 หรือนักเรียนระดับอื่นที่ต้องการเรียนรู้อย่างหลากหลาย

หวังว่าคงทำให้ได้ความรู้มากขึ้นจากเดิม

ขอบคุณ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
อิทธิพลดนตรีตะวันตกกับสังคมไทย	1
ประเภทของเพลงไทย	2
ประเภทของเพลงสากล	5

อิทธิพลดนตรีตะวันตกกับสังคมไทย

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิต พฤติกรรม และแนวทางการปฏิบัติของ
 ผู้คนในสังคม ที่มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน เป็น
 แนวทางเฉพาะของสังคมนั้นๆ ที่มีความลงตัว เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม
 ความเป็นอยู่ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์และความสงบสุขกับผู้คนในสังคมโดย
 เป็นการถ่ายทอดจากบุคคลไปสู่บุคคล และจากชุมชนไปสู่อีกชุมชน การ
 ถ่ายทอดทางวัฒนธรรมย่อมต้องอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของ
 มนุษย์ ทั้งในครอบครัวเดียวกัน ระหว่างครอบครัว ระหว่างหมู่บ้าน ตำบล
 ท้องถิ่น และระหว่างประเทศวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกเริ่มเข้ามามีบทบาท
 ในวัฒนธรรมดนตรีไทยและสังคมไทยตั้งแต่สมัยอยุธยา เนื่องจากการ
 ติดต่อกับชาวต่างชาติ แลกเปลี่ยนสินค้ากันของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะผู้ที่
 เดินทางมาจากแถบตะวันตก ในอดีตการติดต่อสื่อสารด้วยภาษาค่อนข้าง
 ลำบาก สิ่งเดียวที่สามารถติดต่อสื่อสารกันโดยไม่ต้องแปล นั่นคือสิ่งที่
 เรียกว่าดนตรี นักดนตรีไทยในอดีตได้นำดนตรีต่างวัฒนธรรมเหล่านั้นมา
 ดัดแปลงให้เข้ากับดนตรีไทย ด้วยการผสมผสานกลิ่นอายของดนตรีตะวันตก
 แต่ยังคงรูปแบบดนตรีไทยไว้อย่างสมบูรณ์ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ เพลง
 ภาษาต่างๆ ตลอดจนการนำเครื่องดนตรีตะวันตกบางชนิดมาผสมผสาน
 บรรเลงร่วมกับดนตรีไทยในรูปแบบไทยจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของไทยดังจะ
 เห็นได้จากการนำชื่อเครื่องดนตรีและชาติเหล่านั้นมาตั้งเป็นชื่อของบทเพลง
 ต่างๆ เช่น ฝรั่งเศสเห่าหรือกลองมะริกัน ในสมัยโบราณการถ่ายทอดทาง
 วัฒนธรรมเป็นไปอย่างเชื่องช้า เนื่องจากระบบการติดต่อสื่อสารและการ
 คมนาคมไม่ค่อยสะดวก ต่อเมื่อระบบการสื่อสารได้มีการพัฒนาขึ้น
 จนกระทั่งในปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีในการ
 สื่อสารโดยเฉพาะการ

สื่อสารผ่านดาวเทียม ทำให้มนุษย์ทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้รวดเร็ว เช่นเดียวกับการถ่ายโยงในเรื่องของวัฒนธรรมทางดนตรีโดยเฉพาะดนตรีตะวันตกที่ปัจจุบันได้กลายเป็นส่วนหนึ่งที่มีความสำคัญจนกลายเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นดนตรีเพื่อความบันเทิง ดนตรีเพื่อธุรกิจ ดนตรีเพื่อการศึกษา เป็นต้นซึ่งดนตรีที่มีบทบาทในสังคมไทยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ ดนตรีคลาสสิก (Classical Music) และดนตรีสมัยนิยม (Popular Music) ดนตรีคลาสสิก คือ ดนตรีที่มีแบบฉบับที่สมบูรณ์ ทั้งเรื่องของเนื้อหาและการปฏิบัติ มีรูปแบบที่แน่นอน มีคุณค่าควรแก่การส่งเสริมและรักษา สำหรับดนตรีคลาสสิกนี้นอกจากจะเป็นดนตรีเพื่อความบันเทิงแล้วยังเป็นดนตรีเพื่อการศึกษาอีกด้วย ส่วนดนตรีสมัยนิยมหรือที่เรียกว่า ป๊อปปูลามิวสิก เป็นดนตรีที่เน้นเพื่อความบันเทิง และธุรกิจเป็นหลัก ดนตรีประเภทนี้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่ตลอดเวลาตามความนิยมของคนในสังคมต่างๆ รวมทั้งสังคมไทยด้วยสำหรับในบทเรียนเล่มนี้เมื่อพูดถึงดนตรีสากลก็จะเน้นในเรื่องของประเภทของเพลงไทยและเพลงสากล

ประเภทของเพลงไทย

เพลงไทยนับได้ว่ามีความสัมพันธ์ควบคู่ไปกับวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่ในอดีต แม้ว่าในปัจจุบันวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของคนไทยจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในแบบแผนปัจจุบันก็ตามที่ ถึงกระนั้นดนตรีไทยก็ยังเป็นสิ่งที่หาฟังได้ไม่ยากนัก เช่นในพิธีไหว้ครูที่มักจะมีการบรรเลงเพลงสาธุการ หรือในการแสดงโขน ละครก็ยังคงจำเป็นต้องมีดนตรีไทยเข้ามาบรรเลงประกอบด้วยเสมอ ซึ่งลักษณะเพลงที่ใช้บรรเลงมีหลายลักษณะ สามารถแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ดังนี้

(๑) เพลงประเภทบรรเลง คือ เพลงที่ใช้เครื่องดนตรีบรรเลงล้วนๆ ไม่มีการขับร้องประกอบเพลงประเภทนี้นับเป็นเพลงที่นักดนตรีมีความเป็นอิสระในการบรรเลงมากที่สุด เพราะไม่ต้องคำนึงถึงระดับเสียงของผู้ขับร้อง การสวมร้อง และการส่งร้อง ได้แก่

๑.๑ เพลงโหมโรง คือ เพลงที่ใช้ระโคมเบิกโรง หรือเพลงที่เล่นนำก่อนแสดงจริง เพื่อบอกให้ชาวบ้านรู้ว่าที่นี่เขาจะมีอะไรกัน นอกจากนั้นยังเป็นการอัญเชิญเทวดาและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมาชุมนุมเพื่อเป็นสิริมงคล

๑.๒ เพลงหน้าพาทย์ คือ เพลงที่ใช้บรรเลงประกอบอากัปกิริยาตัวโขน ละคร หรืออัญเชิญเทพเจ้า ฤๅษี เทวดา และครูอาจารย์ให้มาร่วมชุมนุมในพิธีไหว้ครูและพิธีที่เป็นมงคล เพลงหน้าพาทย์ใช้กับกิริยาต่อไปนี้

๑. การร่ายเวทมนตร์คาถา และแปลงตัว

๒. การแผลงฤทธิ์

๓. การจัดทัพและยกทัพ

๔. การไปมาหรือเดินทาง

๑.๓ เพลงเรื่อง

คือ การนำเพลงหลายเพลงที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมารวมเข้าด้วยกัน เพื่อให้สามารถติดต่อกันได้เป็นชุด

๑.๔ เพลงหางเครื่อง

คือ เพลงที่ออกต่อท้ายเพลงใหม่อีกทีหนึ่ง เช่น เพลงเขมรโพธิสัตว์ (เถา) จบแล้วก็ออกเพลงชุดต่างๆ ถ้าเพลงใหม่มีลักษณะสำเนียงอย่างไรก็

ออกอย่างนั้นต้องสัมพันธ์กันถ้าเพลงใหญ่สนุก เพลงหางเครื่องก็สนุกด้วย จุดประสงค์ในการเล่นเพลงหางเครื่องคือยืดเวลาบรรเลงและยังเป็นการ แสดงความสามารถของผู้เล่นอีกด้วยของดนตรีคลาสสิกเป็นหลักรวมถึงบท เพลงสากลต่างๆ ด้วย

(๒) เพลงประเภทรับ-ร้อง คือ เพลงที่นิยมนำมาขับร้องประกอบดนตรีตาม แบบฉบับของเพลงไทย มีลักษณะที่มีคนร้องแล้วมีดนตรีรับหรือร้องคลอ ไปกับดนตรี ได้แก่

๒.๑ เพลงเถา คือ เพลงเดียวกันที่บรรเลงติดต่อกันตั้งแต่สามชั้นถึงชั้น เดียว หรือตั้งแต่ชั้นเดียวถึงสามชั้น เนื้อเพลงที่นำมาร้องต้องสัมพันธ์กับ จังหวะด้วย

๒.๒ เพลงสามชั้น เป็นเพลงที่ยืดขยายมาจากเพลงในอัตราสองชั้นอีก เท่าตัวโดยยึดหลักการยืดขยายจากชั้นเดียวมาเป็นสองชั้น

๒.๓ เพลงสองชั้น เป็นเพลงที่ยืดขยายมาจากเพลงชั้นเดียวอีก เท่าตัว เช่น เพลงชั้นเดียวมี ๒ ห้อง เพลงสองชั้นต้องมี ๔ ห้อง

๒.๔ เพลงชั้นเดียว เป็นเพลงที่มีประโยคสั้นที่สุด เป็นของที่มาแต่ดั้งเดิม โดยมากเป็นพวกเพลงเร็ว และเพลงฉิ่งต่างๆ นอกนั้นได้แก่เพลงสองชั้นที่ ตัดลงมาเป็นชั้นเดียว

๒.๕ เพลงตับ คือ เพลงชุดที่ใช้เพลงหลายเพลงมารวมกัน แบ่งเป็น* ตับ เรื่อง คือ เพลงที่เรียบเรียงขึ้นจากเพลงหลายเพลงโดยเอาเนื้อร้องของแต่ละ เพลงที่นำมาเรียงแล้วได้เป็นเรื่องราวคล้องจองกัน* ตับเพลง คือ

เพลงที่เรียบเรียงขึ้นโดยใช้ทำนองเป็นหลักและทำนองเหล่านี้อยู่ในลักษณะ
อย่างเดียวกัน*

เพลงเกร็ด คือ เพลงที่มีได้เรียบเรียงเข้าเป็นชุดต่างๆ ดังกล่าว แต่จะนำเพลง
จากชุดต่างๆมาเป็นเพลงเกร็ดก็ได้ เพลงชนิดนี้มีได้สำหรับบรรเลงในเวลา
สั้นๆ เพลงเกร็ดส่วนมากมักมีบทร้องที่กินใจหรือทำนองที่ตื่นเต้น สนุกสนาน
ประเภทของเพลงสากล

บทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นอย่างมีแบบแผนในดนตรีตะวันตกนั้นเรียกว่า
“ดนตรีคลาสสิก” ซึ่งหมายถึง ดนตรีที่อาศัยเค้าโครงของดนตรีที่วิจิตร
พิสดาร ประกอบด้วยองค์ประกอบของดนตรีที่สูงสุดของแนวทำนอง การ
ประสานเสียง สีสนของเครื่องดนตรี รูปแบบโครงสร้าง และการถ่ายทอด
อารมณ์ ซึ่งคีตกวีประพันธ์ขึ้นด้วยความประณีต ดนตรีคลาสสิก มีหลาย
ประเภทด้วยกัน โดยแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท เช่นเดียวกับดนตรีไทย คือ(๑)
ดนตรีประเภทบรรเลง หมายถึง บทเพลงที่ใช้เครื่องดนตรีชนิดต่างๆ บรรเลง
เป็นหลักโดยผู้ประพันธ์จะใช้ความรู้สึกและจินตนาการถ่ายทอดออกมาเป็น
เสียงดนตรีในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งสามารถแบ่งชนิดของเพลงบรรเลงออกเป็น
ประเภทต่างๆ ดังนี้

๑.๑ ซิมโฟนี (symphony) คือ บทเพลงที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งประพันธ์ขึ้น
อย่างมีแบบแผนเพื่อใช้สำหรับวงออร์เคสตราซึ่งเป็นวงดนตรีที่มีขนาดใหญ่
บทเพลงซิมโฟนีประกอบด้วย ๓-๔ ท่อน(Movement) โดยในแต่ละท่อนจะ
มีการจัดรูปแบบของความเร็วของอัตราจังหวะดังนี้

ท่อนที่ ๑ (first movement) เป็นบทนำของเพลงมักจะมีคามยาวมากที่สุด
มีลักษณะของความลึกซึ้งและสลับซับซ้อน ใช้ความเร็วในลักษณะของ
อัลเลโกร (allegro) ซึ่งหมายถึงเร็ว

ท่อนที่ ๒ (second movement) โดยทั่วไปมีลักษณะช้า เป็นการนำ
ทำนองหลัก (theme) มาพัฒนา ใช้ลักษณะอาดาจิโอ (adagio) หรือ
ลาร์โก (largo) คือช้าหรือช้ามาก

ท่อนที่ ๓ (third movement) เป็นท่อนที่มีลักษณะไพเราะ ผ่อนคลาย
โครงสร้างมักจะเป็นจังหวะเต็นมินูเอ็ต (minuet) มีการซ้ำทวนของ
ทำนองต่าง ๆ มากที่สุด ลักษณะความเร็วเป็นแบบสนุกสนาน คือ อัลเล
โกร (allegro) อัลเลเกรตโต (allegretto) หรือวีวาเซ (vivace)

ท่อนที่ ๔ (fourth movement) มักมีท่วงทำนองที่เร็ว บางครั้งเป็นลีลา
ที่แปรผันมาจากทำนองหลัก Theme) มีลักษณะเร็วเร้าใจแบบอัลเลโกร
(allegro) หรืออัลเลเกรตโต (allegretto) และวีวาเซ (vivace)

๑.๒ คอนแชร์โต (concerto) คอนแชร์โตเป็นคำที่มีรากศัพท์มาจาก
ภาษาละติน หมายถึงการประชันหรือต่อสู้กัน ในความหมายทางดนตรีจะ
หมายถึง การประชันกันระหว่างเครื่องดนตรีเดี่ยวกับวงออร์เคสตรา บท
เพลงคอนแชร์โตเป็นประเภทของบทเพลงที่ประกอบด้วยกัน ๓ ท่อน
(movement) คือ

ท่อนที่ ๑ (first movement) เป็นบทนำของเพลง ความเร็วจังหวะมีลักษณะเร็วแบบอัลเลโกร (allegro)

ท่อนที่ ๒ (second movement) โดยทั่วไปจะเป็นท่วงทำนองที่ช้า เป็นการนำทำนองหลักมาพัฒนา มีลักษณะช้าแบบแอนแดนเต้ (andante) อาดาจีโอ (adagio) หรือลาร์โก (largo)

ท่อนที่ ๓ (third movement) มีลักษณะเร็วแบบสนุกสนานแบบอัลเลโกร (allegro) อัลเลเกรตโต (allegretto) หรือวีวาเช (vivace)

๑.๓ โซนาตา (sonata) โซนาตาเป็นคำในภาษาอิตาลี หมายถึง “ฟัง” จัดเป็นบทเพลงที่มีความสำคัญและมีบทบาทตลอดมาตั้งแต่สมัยบาโรก จนถึงปัจจุบัน โซนาตามีอยู่ ๒ ลักษณะ คือโซนาตาที่บรรเลงเป็นกลุ่มเครื่องดนตรีเล็กๆ ซึ่งเป็นโซนาตาแบบหนึ่งในสมัยบาโรก และโซนาตาที่บรรเลงโดยเครื่องดนตรีชนิดเดียวหรือ ๒ ชนิด แต่เน้นการแสดงออกของเครื่องดนตรีเพียงชนิดเดียว โดยมีเครื่องดนตรีอีกชนิดหนึ่งเล่นคลอให้บทเพลงสมบูรณ์ขึ้นซึ่งอาจเรียกว่าโซโลโซนาตาได้ โซนาตาในลักษณะนี้เป็นความหมายของโซนาตาที่ใช้กันตั้งแต่ยุคคลาสสิกจนถึงปัจจุบัน

๑.๔ โอเวอร์เชอร์ (overture) คือ บทเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีล้วนๆ ใช้เป็นเพลงนำก่อนจะมีการแสดงละครโอเปรา ซึ่งในภาษาไทยเรียกว่า “เพลงไหมโรง” เพลงโอเวอร์เชอร์อาจเป็นเพลงที่แสดงถึง

บรรยากาศหรืออารมณ์ของโอเปร่าที่จะแสดง กล่าวคือ ถ้าโอเปร่าเป็น เรื่องเศร้าโอเวอร์เชอร์จะมีทำนองที่เศร้า เพลงโอเวอร์เชอร์มักจะเป็นเพลงสั้นๆ มีความยาวประมาณ ๔-๘ นาทีโดยทั่วไปโอเวอร์เชอร์มักจะเป็นการรวมทำนองหลักของโอเปร่าในฉากต่างๆ(๒) ดนตรีประเภทขับร้อง เราอาจกล่าวได้ว่าเสียงของมนุษย์คือเครื่องดนตรีชิ้นแรกที่ธรรมชาติมอบให้เพื่อใช้สื่อสาร แสดงความรู้สึกต่างๆ รวมถึงการใช้เสียงเพื่อร้องเพลง ทั้งหมดล้วนมีต้นกำเนิดมาจากแหล่งเดียวกันคือ “เส้นเสียง” เส้นเสียงของมนุษย์จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัย อย่างไรก็ตามเราสามารถแบ่งดนตรีประเภทขับร้องออกได้หลายประเภท ดังนี้

๒.๑ แชนต์ (chants) เป็นเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์ เรียกว่า เพลงสวดเป็นการขับร้องล้วนๆ ไม่มีดนตรีประกอบ ใช้ขับร้องเพื่อสรรเสริญสดุดี และขอพรต่อพระเจ้าเป็นเจ้าลักษณะของเพลงมีทั้งการใช้คำร้อง ๑ พยางค์ต่อเสียง ๑ เสียง หรือ ๒ เสียง หรือใช้คำร้อง ๑ พยางค์ต่อเสียง ๒ ถึง ๔ เสียงคล้ายลักษณะของการเอื้อนยาวๆ

๒.๒ ออร์กานุม (organ um) เป็นบทเพลงศาสนา มีลักษณะการร้องประสานเสียงแบบโพลีโฟนิค (polyphonic style) ซึ่งเป็นการเริ่มต้นการร้องประสานเสียงครั้งแรกในดนตรีตะวันตก คือ การใช้ทำนองเพลงสอดประสานในระหว่างทำนองเพลงด้วยตัวเอง ทำให้เกิดเสียงประสานขึ้น การขับร้องประกอบด้วยแนวทำนองหลัก ๒ แนว โดยผู้ร้องทั้ง ๒

แถวจะขับร้องกันคนละแนว แต่การร้องจะดำเนินไปในเวลาเดียวกันตั้งแต่ต้นจนจบ

๒.๓ โมเท็ต (motet) เป็นเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนาคริสต์ นิกายโรมันคาทอลิกเกิดขึ้นในตอนต้นศตวรรษที่ ๑๓ มีลักษณะเป็นเพลงขับร้องเสียง ๓ แนว นักประพันธ์เพลงมักจะแต่งบทประพันธ์ที่เสริมแต่งประดับประดาเกรกอเรียนแซนด์ (Gregorian chant) โดยเขียนเป็นแนวต่ำสุด ส่วนแนวบนอีก ๒ แนวเป็นทำนองเพลงที่มีอิสระต่างจากแนวต่ำสุดที่ร้องเป็นภาษาละตินและร้องเป็นภาษาฝรั่งเศส โมเท็ตจึงเป็นเพลงขับร้องที่มีอิสระทั้งทำนองเพลง จังหวะ ภาษาและเนื้อร้อง

๒.๔ ออราทอรีโอ (oratorio) คือบทเพลงที่ประกอบไปด้วยการร้องเดี่ยวของนักร้องระดับเสียงต่างๆ ประกอบการร้องของวงประสานเสียง และการบรรเลงของวงออร์เคสตรา เนื้อร้องเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ ลักษณะของออราทอรีโอคล้ายกับการร้องโอเปร่าเพียงแต่ไม่มีการแสดงประกอบ ออราทอรีโอเป็นเพลงที่มีความยาวมาก ในบางบทถ้าแสดงโดยสมบุรณ์อาจมีความยาวถึง ๔-๖ ชั่วโมง ในปัจจุบันการแสดงเพลงประเภทนี้จึงมีการตัดเพลงบางท่อนออกไปเพื่อลดเวลาการแสดงให้เหมาะสมกับโอกาส

๒.๕ กันตาตา (cantata) คือบทประพันธ์ประเภทเพลงร้องที่นิยมประพันธ์กันในสมัยบาโรก ประกอบไปด้วยเพลงร้องที่มีหลายท่อน

ได้แก่ การร้องเดี่ยว การร้องคู่ การร้องในลักษณะของการพูด และการร้องประสานเสียง บทร้องมีทั้งเกี่ยวข้องกับศาสนาและเรื่องทั่วไป

๒.๖ แมสส์ (mass) คือบทเพลงสวดของชาวโรมันคาทอลิก มีพิธีสวดเรียกว่าพิธีแมสหรือพิธีมิสซา เป็นพิธีสวดมนต์ในพิธีถวายมหาบูชาแก่พระผู้เป็นเจ้า ตลอดจนรวมไปถึงการเทศน์ของบาทหลวงด้วย แมสส์เป็นเพลงขับร้องประสานเสียงชั้นสูงที่คีตกวีแต่งทำนองร้องประสานเสียง โดยมีเนื้อร้องเป็นบทสวดภาษาละติน ๕ บทด้วยกัน โดยเริ่มจากบท Kyrie “Lord have mercy” Gloria, Credo, Sanctus และ Agnus Dei และในบางตอนของเพลงแมสมีการขับร้องเดี่ยว หรือเดี่ยวประกอบการประสานเสียงเพลงมิสซา

www.download.ie-mem.com

